

Justitiedepartementet

Enheten för nationella migrationsfrågor

Remissyttrande över SOU 2024:68: Mottagandelagen - En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande

RFSL, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter, har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet *Mottagandelagen - En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande* (SOU 2024:68), som är slutbetänkande från utredningen om ett ordnat initialt mottagande av asylsökande. RFSL lämnar härmed följande synpunkter.

RFSL har fokuserat på att lämna synpunkter i det omfattande slutbetänkandet på förslag som återfinns i betänkandets kapitel 5, 7 och 8. Förslag i övriga delar av betänkandet avstår RFSL från att inkomma med några synpunkter på. I arbetet med att utarbeta remissvar har RFSL tagit del av de remissvar på betänkandet som inkommit från Svenska Röda Korset och Rädda Barnen, vilka båda framför kritik mot utredningens förslag som i stort sett sammanfaller med RFSL:s åsikter. RFSL har i sin verksamhet nära kontakt med målgruppen asylsökande hbtqi-personer, både genom de Newcomers-grupper för asylsökande och andra nyanlända hbtqi-personer som RFSL driver runt om i landet och genom den asyljuridiska rådgivning som tillhandahålls av RFSL:s asyljurister.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

Sammanfattning av RFSL:s synpunkter

- RFSL hyser en stark oro inför det faktum att personer som anför sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och intersexvariation som asylskäl inte uttryckligen nämns i utredningen som en grupp som är i behov av, och är berättigade till, särskilt stöd vid tilldelning av boende.
- RFSL menar att utredningens förslag skadar en integrationsprocess som de personer som kommer att beviljas uppehållstillstånd gagnas av att starta igång snarast möjligt efter att ha anlänt till Sverige.
- RFSL avstyrker utredningens förslag om närvarokontroll av asylsökande vid asylboenden.
- RFSL avstyrker utredningens förslag om att asylsökande ska vara skyldiga att vistas inom ett begränsat geografiskt område.
- RFSL avstår från att framföra någon åsikt om att ge Migrationsverket rätt att fatta individuella beslut i vissa situationer om boendeskyldighet och anmälningsskyldighet för asylsökande.
- RFSL avstyrker utredningens förslag om att dagersättningen ska kunna sättas ner för asylsökande som utan tillstånd vistas utanför det län där deras asylboende är beläget eller åsidosätter en individuellt beslutad anmälningsskyldighet.
- RFSL avstyrker utredningens förslag om anmälningsskyldighet och skyldighet att vistas inom ett begränsat geografiskt område för personer som har ett avlägsnandebeslut som ska verkställas.
- RFSL avstyrker utredningens förslag att dagersättningen ska kunna sättas ned för personer med avlägsnandebeslut som utan tillstånd uteblir från minst två anmälningstillfällen under en månad eller vistas utanför det län där deras asylboende är beläget.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

- RFSL avstyrker utredningens förslag om att rätten till dagersättning och särskilt bidrag för asylsökande och personer med avlägsnandebeslut ska villkoras med boende på asylboende där plats har tilldelats, samt när det gäller asylsökande under den tid asylansökan prövas rätten till dagersättning villkoras med att medverka till att klarlägga sin identitet.
- RFSL ställer sig positiv till utredningens förslag att en större del av de grundläggande behoven ska täckas jämfört med idag av dagersättningen, däribland vinterkläder, samt att reglerna om dagersättning utformas så att det finns en koppling till grunderna för beräkning av försörjningsstödet enligt socialtjänstlagen.
- RFSL ställer sig positiv till utredningens förslag om att en övergångsersättning införs som ska kunna utgå som ett engångsbelopp till asylsökande som beviljas uppehållstillstånd och upphör att omfattas av mottagandelagen.
- RFSL avstyrker utredningens förslag att asylsökande ska ges rätt att arbeta utan arbetstillstånd först efter sex månader efter det att asylansökan lämnades in, förutsatt att Migrationsverket inte har fattat ett beslut i asylärendet och förseningen inte kan tillskrivas den asylsökande.
- RFSL avstyrker utredningens förslag att asylsökande som har egna medel åläggs att betala de vårdavgifter som betalas av bosatta i Sverige

Allmänt om utredningens förslag och RFSL:s arbete för förbättring av rättssäkerheten i asylprövningen

RFSL menar att utredningen inte tagit någon hänsyn alls till situationen för asylsökande hbtqi-personer. RFSL bedömer att denna grupp kan drabbas oproportionerligt hårt av utredningens förslag och menar att om de genomförs kan förslagen försvåra möjligheterna till en rättssäker prövning och öka risken för att hbtqi-personer utvisas till ett ursprungsland och där drabbas av förföljelser och i värsta fallet dödas.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

RFSL motsätter sig inte i sig att det införs en ny lag, mottagandelagen, som reglerar mottagande av de som ansöker om asyl i Sverige. Villkor som ställs upp i den nya lagen, med det anförda syftet att skapa ett mer ordnat mottagande och effektivt återvändande, är dock utformade med ett repressivt syfte. Detta på ett sätt som tycks vilja sända signaler till asylsökande om att man inte är välkomna och att man uppfattas som en belastning för och ett hot mot det samhälle dit man kommit för att söka skydd. Förslagen om närvarokontroller och att inte få vistas utanför ett begränsat geografiskt område kommer leda till att avstånden ökar mellan nyanlända och befolkningen i det svenska samhället som dessa nyanlända, om de ges uppehållstillstånd, behöver sträva efter att bli en integrerad del av. Förslagen skadar med andra ord en integrationsprocess som de som kommer att beviljas uppehållstillstånd gagnas av att starta igång snarast möjligt efter att ha anlänt till Sverige. Förslagen bidrar också, eftersom de inte kan anses stå i proportion till sitt syfte, till att skada tilltron bland både asylsökande och andra till asylsystemet och till att skada individers självkänsla och känsla av trygghet. En betydande utmaning med att införa de nya skyldigheter för asylsökande som utredningen föreslår är också att asylsökande behöver ges tydlig information om dessa skyldigheter och vilka sanktioner som asylsökande kan utsättas för om skyldigheterna inte uppfylls.

Sammantaget kommer de nya skyldigheterna, eller restriktionerna, för asylsökande få stor påverkan på deras rörelsefrihet. Kombinationen av de restriktioner som är möjliga att införa i enlighet med EU:s mottagandedirektiv blir långtgående: närvarokontroller, att inte få vistas utanför ett geografiskt område och att i praktiken vara hänvisad till att enbart kunna bo på asylboenden samt därutöver göra det möjligt för Migrationsverket att under vissa förutsättningar fatta individuella beslut om skyldighet att bo på en bestämd plats och en anmälningsskyldighet. Utredningen konstaterar att även om de föreslagna åtgärderna inte bedöms sammantaget kunna bryta mot artikel 5 i Europakonventionen om frihetsberövande, och inte heller mot artikel 8 om rätten till privat- och familjeliv, så kan de "komma att utgöra inskränkningar i de asylsökandes

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

rätt till rörelsefrihet enligt artikel 2 i konventionens fjärde tilläggsprotokoll” (sid. 232). Var och en som lagligen befinner sig inom en stats territorium har rätt att där röra sig fritt och fritt välja sin bosättningsort, enligt denna artikel 2 i tilläggsprotokollet. Denna rätt kan dock inskränkas i lag under vissa förutsättningar. Det som i utredningen kallas de “samlade och kumulativa effekterna av de åtgärder som föreslås” skulle i enskilda fall, om alla nya skyldigheter för asylsökande införs, mycket möjligt kunna leda till mål i Europadomstolen där Sverige riskerar att fällas för att inte ha efterlevt Europakonventionen.

Asylsökande hbtqi-personer riskerar att, med det nya regelverket på plats, spendera långa tider på asylboenden där de inte alltid kan känna sig säkra och som de, om de inte hade varit tvungna att vistas där, många gånger hade valt bort som boende. Det finns idag, har RFSL kunnat visa, omfattande och systematiska brister i utredning, prövning och bedömning av hbtqi-personers asylskäl. Dessa omständigheter leder till att skyddsberättigade asylsökande får avslag och utvisas till länder där hbtqi-personer löper hög risk för förföljelse, tortyr och även dödsstraff. Om inte rättssäkerheten för asylsökande hbtqi-personer förbättras, vilket skulle innebära att fler får sina asylskäl korrekt prövade och tilldelas uppehållstillstånd, så kommer det kunna leda till att personer som egentligen har skyddsskäl, men ändå fått avslag, blir kvar på asylboenden efter avslagsbeslut med i praktiken många gånger begränsade möjligheter att ett avvisningsbeslut ska kunna verkställas. Om det nya regelverket för asylsökande kommer att genomföras blir det därför ännu mer akut att Migrationsverket snarast upphör med trovärdighets- och tillförlitlighetsbedömningar i hbtqi-personers asylärenden som är baserade på tillämpning av otillåtna stereotypa föreställningar och med att tillämpa andra otillåtna avslagsmotiveringar som exempelvis diskretionskrav. De allvarliga brister som råder i Migrationsverkets bedömningar av hbtqi-personers asylärenden har RFSL kunnat konstatera i tre omfattande juridiska granskningar, där sammanlagt över 3 360 enskilda beslut och domar granskats i asylärenden där sexuell läggning, könsidentitet och/eller könsuttryck åberopas som asylskäl. Sådana brister som RFSL under en lång tid pekat på har också uttryckts av Statskontoret i den granskning man gjort

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

av Migrationsverkets styrning och uppföljning av den rättsliga kvaliteten i asylprocessen i bl.a. hbtqi-personers asylärenden. Statskontorets rapport överlämnades till regeringen hösten 2024.

Kapitel 5 - Åtgärder för ett ordnat mottagande av asylsökande

En utgångspunkt som utredningens förslag vilar på är att alla asylsökande ska bo i särskilda asylcenter. Detta menar man främjar både en effektiv asylprocess och ett välfungerande återvändande. För att asylcenter ska kunna fungera i praktiken, utan att allvarligt riskera att skada i synnerhet barn och andra särskilt sårbara personer, behöver dessa vara utformade för att kunna garantera allas säkerhet och uppnå en viss standard samt även kunna erbjuda meningsfulla sysselsättningar. Risken är uppenbar att ett system med asylcenter kommer att leda till en upplevelse av isolering och försämrad psykisk ohälsa bland asylsökande. En huvudsaklig invändning från organisationer som har mycket kontakt med asylsökande mot kollektiva asylboenden är att otrygghet och våld är vanligt förekommande.

I utredningens avsnitt 5.7.3 framförs att när "Migrationsverket tilldelar asylsökande boendeplatser ska hänsyn tas till individuella behov" (sid. 273). Vidare slås det i avsnitt 9.2.4 fast att Migrationsverket vid tilldelning av boendeplats "ska ta hänsyn till om den asylsökande är i behov av särskilt stöd" (sid. 462). Det nämns dock ingenting om att asylsökande hbtqi-personer är en grupp som skulle vara i behov av särskilt stöd. Detta för att förebygga och undvika den uppenbara risken för hot och våld från andra asylsökande från ursprungsländer där hbtqi-personer utsätts för systematisk förföljelse. RFSL har lång erfarenhet av att asylsökande hbtqi-personer, och deras anhöriga så som minderåriga barn, löper en hög risk att utsättas för våld och hot på asylboenden under asylprocessen. Under de år RFSL har arbetat med asylsökande hbtqi-personer har det förekommit många allvarliga incidenter där asylsökande hbtqi-personer som RFSL varit i kontakt med eller företrätt, i egenskap av offentligt biträde, har utsatts för misshandel och hot. Benägenheten att anmäla sådana homo- eller transfoba hatbrott till polis är låg, då dessa asylsökande ofta kommer

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

från ursprungsländer där polisen har både möjlighet och skyldighet att gripa hbtqi-personer. Det finns också en risk för att enskilda asylsökande i en fientlig omgivning inte vågar eller kan framföra sina hbtqi-asylskäl, vilket leder till ökad risk för avslag trots skyddsbehov och rätt till skydd.

Hbtqi-personer är en särskilt sårbar grupp asylsökande som är i behov av särskilt stöd. RFSL hyser därför en stark oro inför det faktum att personer som anför sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och intersexvariation som asylskäl inte uttryckligen nämns i utredningen som en grupp som är i behov av, och är berättigade till, särskilt stöd vid tilldelning av boende. Detta i form av tilldelning av en trygg boendeplats, såsom i första hand en egen lägenhet. RFSL förordar vidare att det ska vara enkelt att byta boende eller boendeform om det framkommer att personen har särskilda behov. Den personal som asylsökande kommer i kontakt med under mottagningstiden behöver också vara särskilt tränade i att bygga förtroende. Detta för att minska trösklarna för asylsökande att uppge sina särskilda behov. Utredningens förslag riskerar i praktiken att underlätta för att olika hedersrelaterade brott begås på asylboenden mot både hbtqi-personer och andra individer.

Närvaro på asylboende ska kontrolleras

- Utredningen föreslår att asylsökande ska delta i närvarokontroll, genom digital registrering av ett kort, på det asylboende där den asylsökande tilldelats plats.
- Utredningen föreslår vidare att en asylsökande ska kunna beviljas tillstånd att utebli från ett eller flera kontrolltillfällen om det finns särskilda skäl.
- Närvarokontrollen ska inte omfatta barn under 16 år.

RFSL avstyrker utredningens förslag om närvarokontroll. En närvarokontroll på asylboenden utgör ett sätt att begränsa individers rörelsefrihet och därmed deras rätt till ett privatliv och ett familjeliv. Möjligheten för asylsökande att vistas i och integreras i samhället skulle försämrats genom införande av regelbunden närvarokontroll. En närvarokontroll sänder också en felaktig signal till både den asylsökande och omgivningen att den asylsökande har begränsad rätt att befinna sig i Sverige. Som huvudregel har asylsökande, fram till dess att ett avlägsnandebeslut som vunnit laga kraft

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

har meddelats, en rätt att uppehålla sig i Sverige. En status som asylsökande utgör ingen relevant anledning att begränsa personens rörelsefrihet. Förfarandet skulle också innebära en omfattande administrativ börda, med utfärdande av särskilda tillstånd för att utebli, något som lämnar öppet för en godtycklighet vid beslutsfattandet om att ge sådana tillstånd. Den ökade administrationen är heller inte motiverad av skäl såsom att asylutredningen på något genomgripande sätt, på grund av närvarokontroller, skulle kunna genomföras mer effektivt. Närvarokontroller skulle innebära ett tvång att individer dagligen vistas på ett asylboende och att de tillbringar sin dygnsvila där, vilket innebär en betydande inskränkning i rörelsefriheten. Det för närmast tankarna till en internering och en sådan åtgärd som en dömd brottsling utsätts för. Inskränkningen av rörelsefriheten kan komma att drabba barn särskilt hårt, då närvarokontroller kan försvåra för eller hindra barn från att delta i både utbildning och olika fritidsaktiviteter utanför asylboendet. Det är inte acceptabelt att införa en ordning med en restriktion av rörelsefriheten som tydligt kan riskera barns rätt till hälsa, utbildning och en värdefull fritid. RFSL menar vidare att det är mycket olyckligt att barn mellan 16 och 18 år omfattas av närvarokontroll. Personer under 18 år är barn enligt svensk lag och enligt FN:s Barnkonvention.

Vistelse inom ett begränsat geografiskt område

- Utredningen föreslår att asylsökande ska vara skyldiga att vistas inom ett begränsat geografiskt område, som ska omfatta det län där asylboendet är beläget. Skyldigheten ska gälla under hela den tid som prövningen av asylansökan pågår.
- Utredningen föreslår vidare att en asylsökande ska kunna beviljas tillstånd att tillfälligt vistas utanför området om det finns särskilda skäl.

RFSL avstyrker utredningens förslag om vistelse inom ett begränsat geografiskt område. RFSL menar att en status som asylsökande inte är en tillräcklig anledning för att begränsa en individs rörelsefrihet och därmed dennes privat- och familjeliv. Förslaget sänder felaktiga signaler om att samhället har ett generellt behov av att skydda sig mot asylsökande och därmed inte kan tillåta att de vistas utanför ett visst geografiskt område.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

Det är en kollektiv åtgärd som drabbar individer utan någon individuell grund. En specifik risk som krav på vistelse inom ett särskilt geografiskt område medför för hbtqi-personer är att asylsökande hbtqi-personer inte får tillgång till trygga mötesplatser som bl.a. RFSL och RFSL Ungdom tillhandahåller men som mycket möjligt inte finns i det län där asylboendet är beläget. Möjligheten för asylsökande hbtqi-personer att få likvärdig tillgång till information om sina rättigheter, juridisk rådgivning och tillgång till ett offentligt biträde, med erforderlig kompetens om skyddsgrunderna sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck, försvåras också. Det uppstår då en betydande risk, om tillgången till juridisk rådgivning skulle försvåras, att vissa asylsökande inte får en reell möjlighet att kunna framföra sina skyddsskäl i asylprocessen.

Att upprätthålla skyldigheten att vistas inom ett visst geografiskt område skulle vidare kräva en hel del administrativa resurser. Om förslaget skulle genomföras menar RFSL att det är av yttersta vikt att de särskilda skäl för vilka undantag kan medges omfattar att hbtqi-personer ska kunna besöka mötesplatser för hbtqi-personer, som RFSL-avdelningars verksamhet eller att kunna delta i en Pridefestival i ett annat län, samt att full tillgång garanteras till adekvat juridisk rådgivning inklusive tillgång till ett hbtqi-kompetent juridiskt biträde. Ett annat särskilt skäl att vistas utanför ett geografiskt område som behöver säkerställas är att barn som har särskilda behov, på grund av en fysisk eller psykiatrisk funktionsnedsättning, behöver kunna få tillgång till stödåtgärder och vid behov kunna placeras i en skola med lämplig kompetens. Exempel som utredningen själv ger på särskilda skäl är behov av särskild sjukvård, deltagande i familjesammankomst eller att besöka familjemedlemmar eller andra närstående (sid. 250). RFSL vill påpeka att de särskilda skäl för att beviljas tillstånd som nämns i utredningen måste ses som just exempel och inte som stöd för att inte ge tillstånd för skäl som inte exemplifieras, som det ovan nämnda skäl hbtqi-personer kan ha av att få tillgång till trygga mötesplatser.

Individuella beslut om boendeskyldighet och anmälningsskyldighet

- Utredningen föreslår att Migrationsverket i vissa situationer vid behov ska kunna fatta ett individuellt beslut om boendeskyldighet för en asylsökande

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

av hänsyn till allmän ordning eller för att effektivt hindra den asylsökande från att avvika. Migrationsverket ska även kunna fatta individuella beslut om skyldighet att anmäla sig till Migrationsverket vid vissa angivna tidpunkter, för att säkerställa att beslutet om boendeskyldighet följs eller för att förhindra att sökande avviker.

- En asylsökande med ett individuellt beslut om anmälningsskyldighet ska kunna beviljas tillstånd att utebli från ett eller flera anmälningstillfällen om det finns särskilda skäl.
- Anmälningsskyldigheten ska inte gälla barn under 16 år.

RFSL avstår från att framföra någon åsikt om att ge Migrationsverket rätt att fatta individuella beslut om boendeskyldighet och anmälningsskyldighet. Tillämpningen av möjligheten är knuten till begreppen allmän ordning och avvikanderisk i EU:s mottagandedirektiv, där allmän ordning har den innebörd som följer av EU-rätten och avvikanderisk ska bedömas utifrån kriterier för detta som anges i 1 kap. 15 § utlänningslagen. RFSL menar att möjligheten att fatta beslut om boendeskyldighet och anmälningsskyldighet därmed är begränsad. RFSL menar vidare att möjligheten bör användas med stor restriktivitet. Om möjligheten tillämpas restriktivt kommer det finnas begränsat utrymme för godtyckliga bedömningar som skulle försvaga rättssäkerheten. RFSL menar dock att boendeskyldighet och anmälningsskyldighet inte bör kunna omfatta barn under 18 år, då det inte finns något som motiverar att utsätta barn för dessa ingripande restriktioner i rörelsefriheten.

Nedsatt dagersättning

- Utredningen föreslår att dagersättningen ska kunna sättas ner för asylsökande som utan tillstånd vistas utanför det län där deras asylboende är beläget eller åsidosätter en individuellt beslutad anmälningsskyldighet.
- För åsidosättande av områdesbegränsningen ska beslut gälla i en vecka, men om den asylsökande vistats utanför länet flera dagar i rad bör varje dag föranleda en veckas nedsättning.
- För åsidosättande av anmälningsskyldighet ska beslut gälla i två veckor, men om den asylsökande uteblir vid fler tillfällen ska ytterligare nedsättningar kunna göras med två veckor per tillfälle.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

RFSL avråder regeringen från att genomföra utredningens förslag, som RFSL avstyrker, om nedsatt dagersättning. RFSL delar den bedömning som görs av Svenska Röda Korset i deras remissvar att nedsättning av dagersättning inte är ett effektivt styrmedel. Förslaget riskerar bidra till allvarliga humanitära konsekvenser och svårigheter för individen att kunna tillgodose sina mest grundläggande behov. Dagersättningen befinner sig redan på en sådan låg nivå att det gör det svårt att få den att täcka de mest nödvändiga levnadskostnaderna. Konsekvenserna av indragen dagersättning blir alltför allvarliga för individer, som försätts i nöd, vilka redan befinner sig i en utsatt situation som asylsökande. Utredningen framför att när det gäller överträdelse av områdesbegränsningen ska även ett barns dagersättning kunna sättas ned, vilket strider mot principen om barnets bästa enligt FN:s barnkonvention. RFSL ser det som helt orimligt att barn på detta sätt straffas genom åsidosättande av en områdesbegränsning man får anta att i de flesta fall barnets förälder fattat beslut om att barnet ska åsidosätta.

Kapitel 7 - Åtgärder för ett effektivt återvändande

Personer med avlägsnandebeslut

- Utredningen föreslår att personer med avlägsnandebeslut ska vara skyldiga att anmäla sig till Migrationsverket tre dagar per vecka. Tillstånd ska kunna beviljas att utebli från ett eller flera anmälningstillfällen om det finns särskilda skäl.
- Anmälningsskyldigheten ska inte gälla barn under 16 år.
- Personer med avlägsnandebeslut ska också vara skyldiga att vistas inom ett begränsat geografiskt område, som ska omfatta det län där asylboendet är beläget.
- Tillstånd ska kunna beviljas att tillfälligt vistas utanför området om det finns särskilda skäl.

RFSL avstyrker utredningens förslag om anmälningsskyldighet och skyldighet att vistas inom ett begränsat geografiskt område för personer som har ett avlägsnandebeslut som ska verkställas. Detta då åtgärderna

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

föreslås gälla generellt för alla med ett avlägsnandebeslut och inte utifrån en individuell prövning i det enskilda fallet. Vid en individuell prövning skulle en bedömning i det enskilda fallet göras om det finns skäl för begränsningar av personens rörelsefrihet, som att det finns en betydande risk för att personen avviker eller att personen utgör ett hot mot rikets säkerhet. Eftersom förslagen gäller generellt för alla med avlägsnandebeslut skulle det allvarligt begränsa individens rätt till ett privat- och familjeliv. Anmälningsskyldigheten kan uppfattas som ett alternativ till att hålla personen i förvar och det är direkt olämpligt att en så ingripande begränsning av en persons rörelsefrihet inte baserar sig på en individuell bedömning i det enskilda fallet. Vidare bör en anmälningsskyldighet inte omfatta barn under 18 år, då det inte finns något som motiverar att utsätta barn för denna ingripande restriktion i rörelsefriheten.

Utredningen föreslår även att dagersättningen ska kunna sättas ned för personer med avlägsnandebeslut som utan tillstånd uteblir från minst två anmälningstillfällen under en månad eller vistas utanför det län där deras asylboende är beläget. Beslutet om nedsatt dagersättning ska gälla i minst en vecka. Precis som när det gäller förslaget om nedsättning av dagersättning för asylsökande som åsidosatt områdesbegränsning eller anmälningsskyldighet menar RFSL att inte heller i detta fall är nedsatt dagersättning något effektivt styrmedel och avråder regeringen från att genomföra detta förslag. Som framförts ovan är dagersättningen på en sådan låg nivå att det gör det svårt att få den att täcka de mest nödvändiga levnadskostnaderna och konsekvensen att få den indragen skulle därför bli alltför allvarliga för en individ.

Kapitel 8 - Bistånd enligt lagen, möjlighet att arbeta och hälso- och sjukvård

Bistånd enligt lagen

- Utredningen presenterar i denna del förslag på vilka rättigheter i form av logi, dagersättning och särskilt bidrag som föreslås finnas för personer under den tid som asylansökan prövas, när uppehållstillstånd har beviljats

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

och när beslut om avvisning har meddelats. Rätten till de olika förmånerna förenas i flera fall med särskilda villkor. Rätt till dagersättning under den tid asylansökan prövas ska således bara finnas under förutsättning att den asylsökande bor på det asylboende där den har tilldelats plats och, när det gäller personer som fyllt 16 år, medverkar till att klarlägga sin identitet.

RFSL menar, liksom Svenska Röda Korset framfört i sitt remissvar, att villkorat bistånd riskerar medföra betydande humanitära konsekvenser för individer som inte uppfyller dessa villkor för bistånd. Vidare kan asylsökande som nekas dagersättning och särskilt bidrag riskera att utnyttjas i människohandel och andra former av illegala verksamheter i de fall de försöker hitta alternativa inkomster att leva på. Det är positivt att även personer som meddelats beslut om avvisning eller utvisning föreslås få rätt till fortsatt logi, men när det gäller rätt till dagersättning och särskilt bidrag så villkoras det dock även för denna grupp med att bo på det asylboende där man tilldelats plats.

RFSL avvisar utredningens förslag om att rätten till dagersättning och särskilt bidrag för asylsökande och personer med avlägsnandebeslut ska villkoras med boende på asylboende där plats har tilldelats, samt för asylsökande under den tid asylansökan prövas dagersättning villkoras med att medverka till att klarlägga sin identitet. RFSL avstår från att framföra åsikt om att dagersättning när beslut om avvisning eller utvisning har meddelats ska villkoras, när det gäller personer som fyllt 16 år, med att medverka till åtgärder för att beslutet om avvisning eller utvisning ska kunna verkställas. Annat än att dagersättning i så fall ska villkoras för personer som fyllt 18 år. Detta kan tyckas vara ett rimligt villkor för en person med avvisnings- eller utvisningsbeslut, men RFSL vill understryka att det idag finns betydande brister i rättssäkerheten i asylprocessen för asylsökande hbtqi-personer som gör att många nekas asyl på rättsvidriga grunder på grund av felaktig tillämpning av lagstiftningen. RFSL har full förståelse för att personer som nekats asyl utifrån felaktig tillämpning av lagstiftningen inte medverkar till åtgärder för att beslutet om avvisning eller utvisning ska kunna verkställas.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

RFSL ställer sig positiv till förslaget att en större del av de grundläggande behoven ska täckas jämfört med idag av dagersättningen, däribland vinterkläder. Utredningen föreslår vidare att reglerna om dagersättning utformas så att det finns en koppling till grunderna för beräkning av försörjningsstödet enligt socialtjänstlagen, vilket är välkommet. Om utredningens förslag verkligen kommer leda till någon märkbar höjning av nivån för dagersättningen, som varit oförändrad sedan 1994, är dock oklart. Den låga ersättningsnivån leder till att asylsökande idag inte klarar att tillgodose sina mest grundläggande behov. RFSL förordar att dagersättningen höjs till en nivå som ger en mer skälig levnadsstandard.

RFSL välkomnar vidare utredningens förslag om att en övergångsersättning införs som ska kunna utgå som ett engångsbelopp till asylsökande som beviljas uppehållstillstånd och upphör att omfattas av mottagandelagen. Den föreslagna ersättningen kan komma att säkerställa att personer som beviljats uppehållstillstånd i en övergångsfas har medel att försörja sig på.

Tillträde till arbetsmarknaden

- Utredningen föreslår att asylsökande ska ges rätt att arbeta utan arbetstillstånd först efter sex månader efter det att asylansökan lämnades in, förutsatt att Migrationsverket inte har fattat ett beslut i asylärendet och förseningen inte kan tillskrivas den asylsökande.

Detta är en försämring jämfört med idag då asylsökande även innan sex månader efter det att asylansökan lämnats in har rätt att arbeta. RFSL vill understryka att förslaget, liksom utredningen själv framhåller, kommer påverka integrationen negativt och avstyrker utredningens förslag. Regelverket bör inte hindra individer som har möjlighet och initiativkraft att snabbt få ett arbete i Sverige. Detta nya hinder att kunna arbeta i Sverige under asylprocessen kommer tvinga vissa personer till sysslolöshet, vilket riskerar försämra deras psykiska hälsa och allmänna välbefinnande.

Skyldighet att bekosta hälso- och sjukvård

- Utredningen föreslår att asylsökande som har egna medel åläggs att betala de vårdavgifter som betalas av bosatta i Sverige.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

Samtidigt avråder utredningen från att förslaget genomförs, då det skulle bli administrativt svårt att tillämpa det. Utredningen har i detta fall, enligt sitt direktiv, varit tvunget att lämna ett förslag oavsett bedömning i sak om lämpligheten av ändring i regelverket. Precis som utredningen själv avråder RFSL från genomförande av detta förslag, då det kan komma att leda till att asylsökande med vårdbehov avstår från att söka vård. Detta är en konsekvens utredningen själv framhåller genom att konstatera att förslaget skulle kunna ha "en viss dämpande effekt på efterfrågan på hälso- och sjukvård från de individer som berörs" (sid. 433). Utredningens beskrivning av betydande administrativa utmaningar med att införa ett system där vissa asylsökande ska betala högre vårdavgifter, istället för de reducerade vårdavgifter som idag betalas av alla asylsökande, förefaller också övertygande.

Peter Sidlund Ponkala
Förbundsordförande

Lars Jonsson
Sakkunnig

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL